

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

[illegible]

במקומו בנדרת: [1] כלומר בחוררת נדר ומשורה נחשב כלא מטא ומנו (שפ"ח עיי"ש, גנדי יוסף, דק"ס ועוד). אולם עי' רש"י שביר"ף: [ח] בכת"י נוסף קרבנות: [ט] [צ"ל לא יצא] (גליק): [י] צ"ל ואי (גליק): [כ] מהרש"א (גליק):

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

10. The following are the results of the regression analysis:

תַּמְחָה אֶת זֶכֶר עֲמֶלְק, וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקָב. וּמִזֶּה נִשְׁתַּרְבֵּב הַמִּנְהָג ⁷ (נַט) שְׁמֵפִים הָעֵץ (ס) לְשִׁקּוּרִים הַמְגֵּלָה בְּכִית הַמִּנְסֵת (אבודרהם) ^[*1] וְאֵין לְכַטֵּל שׁוּם ¹⁰ מִנְהָג אוֹ לִלְעֹג עָלָיו כִּי לֹא לְחַנֵּם הִקְבְּעוּ. (בית יוסף בשם אורחות חיים): יח. ^ט מְגֵלָה (סא) בִּי"ד וּבִט"ו ^[*2] צָרִיךְ (סב) לְחַזֵּר אַחֵר ¹⁰ עֲשֶׂרָה, וְאֵם אֵי אֶפְשָׁר בְּעֲשֶׂרָה קוּרִים אוֹתָהּ בִּיחִיד: הִגָּה וַיֵּשׁ לְהִסְתַּפֵּק (סג) אֵם נָשִׁים מַצְטַרְפוֹת לְעֲשֶׂרָה (הגהות אשרי פרק קמא, טור סימן תרפ"ט). וְאֵם

לול רִאיהּ מִן הַתּוֹרָה אֵינוֹ אֱלָא כְּטוֹעָה בַּשְּׁקוּל הִדְעַת, מִסְכַּת סוֹפְרִים פֶּרֶק יד. וְדָבָר שֶׁנֶּחֱזַק בְּמִנְיָן, אֲפֹלוּ יִדְרַע מֵאִידֵה טַעַם וְכֵסֶל הַשֵּׁם, צִירִף מִנְיָן אַחֵר לְהַתִּירוֹ, וְגַמְרָא פֶּרֶק קמ"א דְּבִיבְיָהּ. וְאִין בֵּית דִּין יָכוֹל לְכַסֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבָרוֹ אֱלָא אִם כֵּן גְּדוֹל מִמֶּנּוּ חֲבִיבָהּ וְיִכְבָּדוּ. וְיִכָּל דָּבָר שֶׁהוּא רַק מִשּׁוּם חֲשִׁשָּׁא וְיִכְבָּר הַחֲשִׁשָּׁא אִין צִירִף מִנְיָן אַחֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתֹב בְּיֹרֵה דְּעָה סִימָן קטוֹ וּבִתְרוֹסְפוֹת בִּיצָה, עֵין שָׁם. וְיִכְבָּדוֹת דִּף עַט כְּתָבוֹ דְּדָבָר שֶׁבְּמִמּוֹ הֵיוּ יָכוֹלִים לְכַסֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבָרוֹ מִשּׁוּם דְּהִפְקָר בֵּית דִּין הִיָּה הִפְקָר בְּדִמּוֹן הַבֵּית, וְעֵין שָׁם בִּתְרוֹסְפוֹת דְּדָבָר שֶׁלֹּא פִּשְׁט אֲסוּרוֹ בְּרַב יִשְׂרָאֵל יָכוֹלִין לְכַסֵּל, עֵין שָׁם, וְעֵין מִגֵּן אֲבָרְהָם, וְעֵין מַה שֶּׁכָּתֹב הַמִּגֵּן אֲבָרְהָם סוֹף סִימָן ט, וְעֵין בְּסִפְרָא נִחַלַת שֶׁבְעָה דִּינִים הָרַבָּה מִנְיָן הַמְּהֻלָּגִים, וְעֵין בְּסִפְרָא אֵין שֶׁבַע. טו. עֲשֶׂרָה. אִין עַל פִּי שֵׁשֶׁת מֵאָה אֲנִישִׁים מִצֻּר לִקְרוֹתָהּ בְּעֶצְמוֹ בְּבָר עֵין הִתְרַם מִלָּךְ, ר"ו, ב"ח. וְעֵין הַלְבוֹשׁ קִטְנוֹת חֲזָקָא אִימָן רַחוּ דְּאֲפֹלוּ בֵּיתוֹ סִמּוֹן לְבֵית הַנֶּנֶסֶת וְחִלּוּגֹתָיו פְּתוּחָיו לְבֵית הַנֶּנֶסֶת, אֲפֹלוּ הָכִי יִלָּךְ לְבֵית הַנֶּנֶסֶת מִשּׁוּם פְּרוֹסוּמָא נֶסֶא, עֵין שָׁם:

(נט) שְׁמָכִים הָמֵן. מִהֲרִי"ל לֹא הָיָה חוֹשֵׁשׁ לְהַפּוֹת הָמֵן, וְהִגָּאון יַעֲבִי"ץ פִּתְּבָה עַל אֲבִיו הַחֶכֶם צָבִי שֶׁהָיָה מִפְּנֵי וּרְקָע בְּרִגְלוֹ וטוֹפֵחַ בַּסַּנְדְּלוֹ כִּשְׁפֵּהגִיעַ לזִכִּירַת הָמֵן, וְהַפְּרִי מִגְדִּים כָּתַב דִּיצָא שְׂכָרָם בְּהַפְסָדָם, ^{טז}שְׁמַכְלָבְלִין הִרְבָּה: (ס) כְּשִׁקְוִרִין הַמְּגַלָּה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. וְצִרְיָה הַחֲזָן לִשְׁתֵּק אֹז בַּעַת שְׁמַכִּין כִּדְרִי שִׁישְׁמְעוּ כָּלָם קְרִיאָתוֹ. וּמִפְּנֵי שְׁמַצְוִי מֵאֵד קִלְקוּלִים עַל יְדֵי הַהִכָּאָה וּרְגִילִים הַנּוֹעֲרִים לְהַכּוֹת כְּמָה פְּעָמִים בַּעַת שְׁחֹזֵר הַחֲזָן לְקִרְוֹת, עַל כֵּן טוֹב וְנָכוֹן שֶׁכָּל יַחֲדִי יִקְרָא פָּסוּק אוֹ שְׁנַיִם מִתּוֹךְ הַחֲמֵשׁ בְּעוֹד שְׁמַכִּין הָמֵן, כִּי אִזְּ אֵף שֶׁלֹּא יִשְׁמַע מִהַחֲזָן יִצָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב סְעִיף ג', וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי מִגְדִּים שֶׁנָּכוֹן מֵאֵד שֶׁכָּל אֶחָד יִתְּפֵס חֲמֵשׁ בְּבַעַת הַקְּרִיאָה וְכָל תַּבָּה שֶׁלֹּא יִשְׁמַע מִן הַחֲזָן יִקְרָא מִן הַחֲמֵשׁ וְאִמָּן אֲבֵרְהֵם: יח (פא) בִּי"ד וּבִט"ו. הֵינּוּ, בִּי"ד לְעִירוֹת וּט"ו לְמַקְפִּין, וְרוֹצֶה לֹאמֹר, ^{יח}אֵף שֶׁהוּא בְּזִמְנָה וְאִיכָּא פְּרָסוּמִי נִיטָא בְּלֹא הִכִּי, שֶׁהַכֵּל קוֹרִין בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֲפֹלוּ הִכִּי צִרְיָה לְטַרְח וּלְקַבֵּץ עֲשָׂרָה שִׁיְהִיו בַּעַת הַקְּרִיאָה מִשּׁוּם פְּרָסוּמִי נִטָּא, וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא שֶׁלֹּא בְּזִמְנָה, כְּגוֹן הַמַּפְרָשׁ בַּיָּם וְהַיּוֹצֵא בְּשִׁירָא וְאֵינּוּ מוֹצֵא מְגַלָּה לְהוֹלִיד עֲמוֹ דְּמִתֵּר לְהַקְדִּים לְקִרְוֹתָהּ קֹדֶם שִׁיּוֹצֵא, כִּנ"ל בְּסִמֵּן תִּרְפָּח סְעִיף ז', ^{יט}אוֹ דְּמִתְרַמִּי יוֹם ט"ו בְּשַׁבָּת, דְּצִרְיָכִין הַמַּקְפִּין לְהַקְדִּים וּלְקִרְוֹתָהּ בְּעֵרֵב שַׁבַּת כְּדֹאִיתָא שֵׁם בְּסְעִיף ו', ^כבּוֹדֵאי צִרְיָה לְקַבֵּץ עֲשָׂרָה לְקִרְיָתוֹ, וּבִזְהָ עוֹד ^{כז}חֲמִיר יוֹתֵר דֹּאִי לִיכָּא עֲשָׂרָה לֹא יִכְרְכוּ ^{כח}הַמַּקְפִּין עָלֶיהָ: (כב) לְחֹזֵר אַחֵר עֲשָׂרָה. וְאִם בַּעַת הַהוּא קוֹרִין אוֹתָהּ בְּצַבּוֹר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, ^{כז}אִזְּ אֲפֹלוּ יֵשׁ לוֹ מִיָּמָה אֲנָשִׁים בְּבִיתוֹ, מִצָּוָה לִילּוֹד לְשֵׁם מִשּׁוּם בְּרַךְ עִם הַדֶּרֶת מְלֹךְ. וְכֵן מִי שֶׁהָיָה בֵּיתוֹ סְמוּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְחִלּוּנוֹתָיו פְּתוּחוֹת לְבֵית הַכְּנֶסֶת,

שני עמודים

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 317

הַלְכוּת מִגְלָה סִימָן תַּרְצ תַּרְצָא

קָרָאוּ אוֹתָהּ בְּצַבּוּר וְאִיזָה יָחִיד לֹא שָׁמְעָהּ, יוּכַל לִקְרוֹת אֶפְלוּ (סד) לְכַתְחֹלָה בִּיחִיד הוּאִיל וְקוֹרִין אוֹתָהּ בְּאוֹתָהּ הָעִיר בְּעֶשְׂרָה (בית יוסף בשם אורחות חיים). (סד) וְכִשְׁהִתְחַד קוֹרָא אוֹתָהּ (סו) בְּזִמְנָהּ, צָרִיךְ לְכַרֵּךְ עָלֶיהָ. (בית יוסף):

תַּרְצָא דִּינִי כְּתִיבַת הַמִּגְלָה וּתְפִירָתָהּ. וּבִי"א סְעִיפִים:

א. ^(א) אֵין פּוֹתְבִין הַמִּגְלָה (א) אֶלָּא בְּדִיו, (ב) עַל הַגּוֹיִל (ג) אוּ עַל הַקֶּלֶף, כְּסָפֶר תוֹרָה. וְאִם כְּתָבָהּ (ד) בְּמִי עֶפְצִים יִזְקַנְקַנְתוּם, בְּשֶׁרָהּ. ^(ה) בְּכָתָבָהּ בְּשָׂאָר מִינֵי צַבְעוֹנִים, פְּסוּלָהּ. (ו) וּצְרִיכָהּ ^(ז) שְׂרָטוּט (ו) כְּתוּרָה עֲצָמָה. ^(ח) וְאֵין הָעוֹר שֶׁלֹּהּ צָרִיךְ לַעֲבֹד לְשִׁמָּה, ^(י) וְיֹשֵׁב אוֹמְרִים שְׂצָרִיךְ עֲבוּד לְשִׁמָּה: **ב.** ^(י) הִתִּיתָ כְּתוּבָה עַל הַנִּיר אוּ עַל עוֹר שְׂאִינוּ מַעֲבֵד, ^(יב) אוּ ^(יג) שְׂכַתְבָּהּ כּוֹתֵי אוּ אֶפִיקוֹרוּס, פְּסוּלָהּ. ^(יד) טוֹדִינָה כְּסָפֶר תוֹרָה (ח) לַעֲנִין ^(ט) הֶקֶף גּוֹיִל, וְחִטּוּטֹרוֹת חִתִּי"ן, וּתְלִית הַחִי"ן וְקוּפִי"ן, וְכָל גּוּפוֹת

החמ"ס 2018/08/20

תנחום ואמרי לה רב אשי שם טז. ה טור בשם רמב"ם. ו שם בשם רבנו תם. ז משנה שם יז דמפרש שם יט. ח טור בשם רמב"ם. ט שם בשם רבנו תם.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

(א) **אין בותבין בו'.** עין בבבכ"י יוסף שהביא בשם מהר"מ פרוכנציאל בתשובה כתב יד כתב במעשה שהפסיו מגלות על קלף והצריכו גניזה דפסולים משום חק תוכות ודלקא אתי למטעי להכשירים, אבל בנזר לא אתי למטעי, עין שם. ועין פרי חדש דאם דפוסה רבה פסולה, אבל כתובה רבה כשר, ודלא כספר הזכרונות כו', ועין בספר קרבן גמנאל שהשיג עליו דמדמי להשמיט הסופר כו', דזאת דנקתב שלא להגן גרע, כמו שכתב רש"י דף ט. והבבכ"י יוסף הליץ בעד הפרי חדש דדעתו דהתוספות פליגי על רש"י בזה, עין שם. ולענין דפוס אם הוא חק תוכות, דעת כמה תשובות שהם נדון ככתובה, ועין לעיל סימן רפר וביורה

דעה הלכות ספר תורה. ועין בתשב"ץ חלק א סימן ח דמגלה בכתב מאשיך (והוא כעין משיטא שלנו) פסולה, והביאו בכנסת הגדולה, ותמה על הפוסקים שהשמיטו ממשנתנו דתני עד שתתא כתובה אשורית, עין שם, וקצתני כאן: (ב) **שרטוט.** עין באר היטב. ומה שכתב בשם החכם צבי, עין בבכ"י יוסף שכנסת הגדולה כתב דהתקד על דבר ה' יחזר אחר משרטטת כלם, ומכל מקום משרטטת שיטה ראשונה בדיעבד כשרה, ואם אין משרטטת כלל פסולה אפלו בדיעבד: (ג) **או שכתבה בותי בו'.** ועין בפרי חדש שכתב, דכתב בשמאל כשר בדיעבד אף דבתפלין פסול. ובבבכ"י יוסף למד מזה דאם כתבה אשה, כשרה, ובשיווי ברכה שם הביא ראיה מדמיתיה סמ"ג ראיה לענין עבוד לשמה ממגלה הכתובה בין הכתובים ודצא, ואם כן הוא הדין לענין כתיבת אשה דכשרה לכתובת נביאים וכתובים כמו שכתב התוספות בגטין דף מר, ועין בבבכ"י צבי סימן צא מה שכתב לתרץ קשית הרא"מ לענין שרטוט, דשרטוט שאני דהא חזי לה דלא משרטט כו' ולענין כתיבת אשה לא שרף זה, ובמחזיק ברכה הביא דבספר מעשה רוקח הלכות מגלה פוסל מגלה שכתבה אשה או קטן, ומחזיק ברכה דחה ראיותיו, וגם כתב דבספר משה יהודה כתב להכשיר בכתב בשמאל או קטן שכתב, עין שם, אף מה שכתב לדחות ראית הספר מעשה רוקח מספר התרומה שהביא הפית יוסף סימן לב ונדחק בזה, עין מה שכתבתי בנר אפרים בגליון הפרי חדש שהבאתי מספר התרומה גם כן והרואה יראה שאין לדחות כמו שכתב המחזיק ברכה. ונראה דגם הפרי חדש אפשר דלא מכשיר אלא בדיעבד שכתב קרא בה, אבל לא לקרא לכתחלה, ונראה דאם יש למצא אחרת קלל קרא שנית בלא ברכה והוא הדין בכתובת אשה או קטן: (ד) **הקף.** ועין בבכ"י יוסף בשם בעל כתר הקנה בכתב יד, כל שיש בריעה לכתב שלשה דפים אף אם לא נכתב אלא דף אחד כשר בדיעבד כספר תורה וכל שכן במגלה. עין שם וביורה דעה סימן ערב, ועין בסנהדרין דף כ כ"י מוטו מגלת אסתר אמרי הא לא בעי מטפחת, עין שם, ובמור וקציעה כתב, בעי מטפחת, פשוט בחלק ד דף כ, עין שם, ובאמת הוא בש"ס להפך, רק בשאלת יעב"ץ כתב דקשוא לה דמחייב תיתי

החמ"ס 2018/08/20

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

משום פרסומי נסא סגי אף בנשים. ועין בפרי מגדים, דמדלא הזכיר הרב קטנים משמע דסבירא לה דקטנים בודאי אין מצטרפין לעשרה, דלאו בני חיובא נינהו וחיובן הוא רק מטעם חנוף: (סד) **לכתחלה בייחוד.** דהנס כבר נתפרסם, וליכא רק משום ברב עם, ^ט לא מטרחינן

לה למכנף עשרה. והא דקנימא לן דאף אם יש לו מנזן בביתו אפלו הכי מבטלין תלמוד תורה ועבודה לילף ולקרות בצבור משום ברב עם, התם הלא הצבור מזמן לפניו, מה שאין כן הכא לעשות צבור אינו מחיב. ועין ביד אפרים שכתב, דדין זה שהביא הרמ"א בשם ארחות חיים אינו מספם לשארי פוסקים, ולכן אף בבכאי גונא יהדר אחר עשרה אנשים: (סד) **וכשהיחיד קורא אותה.** הינו, במקום ^ט דאי אפשר לו לקבץ עשרה, או בגונא דציר הרמ"א מקדם: (סו) **בזמנה.** לאפוקי אם קורא היחיד אותה שלא בזמנה, כגון כרפין המקפין חומה דמתרמי יום ט"ו שלחן בשבת דקורין אותה בערב שבת, והוא קורא אותה בייחוד, לא יכרך עליה בכל גוני, וכנ"ל בס"ק ס"א:

תרצא א (א) אלא בדיו. עין לעיל בסימן לב סעיף ג בהג"ה ובמשנה ברורה שם: (ב) **על הגויל.** הוא העור שלא נחלק, ולא הוסר ממנו רק השער ותקנו שם, ומצד הבשר לא הוסר כלום: (ג) **או על הקלף.** עין לעיל בסימן לב סעיף ז: (ד) **במי עפצים וקנקנתום.** עין בט"ז בשם הפסך משנה, דמה שהכשירו במי עפצים הינו, עם גמא, דממי עפצים בלחוד פסול [וכן הסכים הגר"א בבאורי, דמשנייהו יחד נקרא דיו], וכן קנקנתום דמכשירנן הינו, במי קנקנתום, דאלו קנקנתום לחוד בודאי פסול. והגר"א בבאורי פרש, דמה שאמר במי עפצים וקנקנתום הינו, שכתב בשניהם מערבין יחד. ועין לעיל בסימן לב סעיף ג בבאור הלכה (אות ו) דבור המתחיל בין שלא וכו': (ה) **וצריכה שרטוט.** הינו, ^א על כל שיטה ושיטה: (ו) **כתורה עצמה.** ועל כן חק תוכות ^ב פסול בה. ^ג ודוקא ברבה, אבל במעוטה כשר בדיעבד, דלא גרע מהשמיט, לעיל בסימן תרצ סעיף ג, עין שם פריי הדברים: (ז) **ויש אומרים שצריך וכו'.** וכן פסק ר' משה מינץ סימן ^א סא: **ב (ח) לענין הקף גויל.** על כל אות. והוא הדין לכל דבר, ולכן בענין שיהיו שיטותיה ^ה שוים, גם שיהיה רחב העמוד שלש למשפחותיכם, וכל דיני ספר תורה:

שַׁעֲרֵי הַצִּיּוֹן

ד. ובדיעבד יש להחזיר [פרי חדש]. ואם אין מגלה אחרת רק זו, אפלו לכתחלה יקרא בה, וטוב שלא לברך עליה [פרי מגדים]: **ב** ה. שוים. שלא יצאו שלש (תבות) [אותיות] חוץ לשיטה:

סד. ולעיל מ"ז שהוא דר במקום דליכא צבור בבית הכנסת לקריאה, אי נמי שהוא רוצה לקרות קדם שמתכנסין הצבור בבית הכנסת: **סה.** לבוש:

תרצא א א. כל האחרונים, דלא כמגן אברהם ולבוש: **ב.** מגן אברהם: **ג.** פרי חדש:

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 318

ל הנהגות מימוני בשם ח מהלכות תפלה בשם הר"ם. מ הר"י בי רב והאגור בסימן רכב. ג הנהגות מימוני שם. ס השוכות מהר"ל. ע פירוש בהנהגות יבמות מההיא דבבא מציעא דף קב.

מחזיקין אותו כגדול ואומרים (לא) לענין זה ^(ט) מסתמא הביא שתי שערות (מהר"ק שרש מט): **ו. 'ואם התחיל (זב) אחד מהעשרה להתפלל (זח) לבדו ואינו יכול לענות עמהם (זט) או ששהוא יושן, אפלו הכי (זז) מצטרף עמהם: ז. יכשאחד מתפלל לבדו, (זה) נכון שהאחרים ימתינו מלומר 'קדיש' (זח) עד שיגמור (זט) כדי שיוזכה גם הוא: ח. (זה) חרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר הן כפקחין ומצטרפים, אבל מי שאינו שומע ואינו מדבר הרי ^(ט) הוא כשוטה וקטן: ט. 'לעולם הוא קטן עד שיביא (זט) שתי שערות (ט) אחר שיהיה (מא) בן שלש עשרה (מב) ויום אחד, ושנת העבור בת שלשה עשר חדש:**

שני תשובה

(ט) מסתמא. עין באר היטב. ומשמע דלענין חיובא דאורייתא אינו מועיל, וכאמח דעת הרבה פוסקים דחזקה דבא הרי דאורייתא. ועין לעיל סימן לט מה שכתבתי מדברי הנוהג ביהודה מהיראה תנינא ובשרית בית אפרים חלק אבן העזר פאריכות בענין זה. ומה שכתב ועין סימן נג סעיף קטן יג, ששם כתב שסתתחלת היום שנוהל יום אחד קרינן, ורוצה לומר, מתחלת כניסת הלילה של היום שנוהל בו, זה מקרי התחלת היום, וכן כתב הפ"ח להדיא סימן קמה דמקרי שהחשיך נעשה גדול אף שעדין אין שלש עשרה שנה משעה שנוהל, עין שם. ועין בשו"ת נודע ביהודה מהדורא תנינא סימן ו שכתב שפשוט המנהג כהמגן אברהם סימן סט סעיף ליל שנוהל בו נעשה בר מצוה ואין לזו מהמנהג עין שם, ועין בהמגן אברהם סימן סט סעיף קטן ד ושם הראה מקום לסימן רלו: (ד) לבדו. עין באר היטב. ובכרתי יוסף כתב גם כן להחמיר כהט"ז ויש לעוררו שיהיה על כל פנים מתנאם. וכתב באליה רבה בשם הרר"ז

מינן סימן ט דכתב בפשיטות ופסק דאף אם הנוהל בשנה מעברת באר ראשון ונעשה

באר הלכה

ו. 'ואם ששהוא יושן. עין במשנה ברורה מה שכתבנו. דלכתחלה יש על כל פנים לעוררו. ואם אי אפשר גם כן בזה, צריך לזמן למעשה, כי אף דבפרי מגדים כתב דאם אי אפשר, הסומך על שלחן ערוך לא הפסיד, וכן משמע מהח"י אדם, הלא הכריז יוסף וכן הדרך החיים הסכימו עם הט"ז והפרי חדש. ואפשר דבמקום שמתפללין קדיש וקדשה בקול רם והשאר בלחש יש להקל במקום הדחק בלשן, דלית בזה חשש ברכה לבטלה, וכן משמע מפרי מגדים דזה קיל יותר:

ח. חרש המדבר ואינו שומע. עין בפרי מגדים שסתמך בחרש המדבר ואינו שומע המכון לצאת בבכרת חברו, והוא יודע אז הברכה שהוא מכרך להוציא, אם יצא בזה אפלו אם ענה אמן. ועין שם עוד דמשמע מדבריו דמי שהוא מדבר ואינו שומע אין ראוי להיות שליח צבור, לדעת הט"ז בסימן תרפט סעיף א, הנה משמע מזה דלפי מה שפסקו האחרונים והפ"ח ומגן אברהם והגר"א ושאר אחרונים דלא כט"ז, אין ראוי להורידו משליח צבור בשביל זה. אמנם בחדושי ר' עקיבא איגר בסימן נג משמע דלכלי עלמא אין נכון שיהיה שליח צבור בזה, דהלא לכתחלה לכלי עלמא צריך להשמיט לאונן:

י. הוא כשוטה וקטן. עין בסימן קצט סעיף י בהג"ה דמשמע דאף שוטה אם הוא מכון ומבין מצטרף לזמון, ואם כן, הוא הדין לתפלה על כל פנים בשעת הדחק ודלפי דעת הרמ"א לעיל בסעיף ד בהג"ה משמע דלתפלה קלא הצטרף מומין, דלתפלה במקום הדחק משמע מנה דיש לסמוך על המקלין, כמו שכתב בהד"א בברכי משה, ואילו בסימן קצט לענין זמון מחמיר ואין מחלק שם כלל בזה, והטעם, כרי שלא ישאר ישראל בלי ברכי וקדשה. ועין שם בהמגן אברהם סעיף ח בשם הלחם חמודות דמפרש דשם אירי באינו שוטה גמור, ולא נהירא, כי סבר לתקן הקשיא מסימן זה ולא

המגלה בודאי אין הישן מצטרף לעשרה לכלי עלמא, דבמגלה בעי עשרה לפרסומי נסא ובישן ליכא פרסום: (זד) מצטרף עמהם. דבכל עשרה

שהם גדולים שכינה שריא ביניהם, דונקדשתי בתוך בני ישראל קרינן בהו, ולא דמי לקטן דלאו בר קדשה הוא. ועין בט"ז שחולק לענין יושן וסבירא לה דאין מצטרף, והסכים עמו הפרי חדש דישן חשיב כשוטה, עין שם, על כן ^(זז) לכתחלה בודאי צריך להקיצו ועל כל פנים ^(זח) לעוררו שיהיה מתנאם, ועין בבאר הלכה (אות ה): **ז. נכון וכו'.** ואפלו ^(זט) אם יש מנן בלעדו: **(זח) עד שיגמור.** והוא הדין בישן ^(זט) צריך להקיצו, ואם לא רצה לעמוד אין צריך להמתין, לדעת השלחן ערוך, ומצטרף, אבל יש חולקין בזה וכמו שכתבתי בסעיף קטן לד: **(זט) כדי שיוזכה.** ודוקא ^(זט) אם ישאר שהוא ביום להתפלל: **ח. חרש המדבר.** ודעת הט"ז לקמן בסימן קכד סק"ב שאין מצרפין למנן מי שאינו שומע אף על גב שהוא מדבר, שלא ידע לענות אמן על הברכות שמכרך השליח צבור, אכן ^(זז) הרבה מסכימין עם פסק השלחן ערוך וסוכרין שאין זה מעכב לענין צורך, ואם הוא מכון הברכות וכשרואה שעונין עונה עמהם, דמאי דהנפת הסודרין בבית הכנסת של אלכסנדריא, שמכין בשעה שמסים השליח צבור סוף הברכה ועונה אמן, ^(זז) מצטרף לכלי עלמא: **ט. הוא כשוטה וקטן.** ומקומן ושעור גדלותן מבאר באבן העזר בסימן קנה סעיף יז ויח: **(מ) אחר שיהיה.** שכן ^(זז) קבלו חז"ל הלכה למשה מסיני שלא יקרא הנזכר איש עד שישלמו לו שלש עשרה שנה ויביא גם כן שתי שערות, והוא מכלל כל השעורין שקבלו חז"ל הלכה למשה מסיני. ואמנם קומא לן בינן שהגיעו לכלל שנים חזקה שהביאו שתי שערות, ולכן אפלו אם אנו רואין שאין להם שתי שערות חישנין שמא היה להם אלא שנשרו, שכן דרך שערות הללו לגשר, פעמים מחמת כחישות ופעמים מחמת שמנונית, ומכל מקום לא סמכין על חזקה זו לגמרי, אלא דדנינן לה כפסק, ולכן אזלינן תמיד לחמרא בכל דבר שהוא מדאורייתא ובדרבנן לקלא. ועין לקמן בסימן קצט בהמגן אברהם סעיף קטן ז, וצריך עיון קצת. ועין לעיל בסעיף קטן לא מה שכתבנו שם בשם הפרי מגדים: **(מא) בן שלש עשרה שנה.** ואביו מהימן על זה ולא איש אחר, כן איתא בקדושין סד ע"א בתוספות דבור המתחיל נאמן. ואם מת אביו ואינו יודע אימתי נעשה בן שלש עשרה שנה, לכאורה דינא הוא דמכין שהביא שתי שערות חייב ליהרר במצות התורה כדין שאר גדול, דספקא דאורייתא הוא, ועין: **(מב) ויום אחד.** לאו דוקא יום, אלא כיון שזכנס תחלת היום משנת ארבע עשרה, ואפלו שעה אחת ואפלו רגע אחת, סגי. ואפלו

שער הציון

יוסף: ז. לה. פשוט: לד. אחרונים: לה. בית יוסף: ח. לו. מגן אברהם בשם מהר"ל ואלהיה רבה ודרך החיים: לו. פרי חדש: ט. לה. חיי אדם בכלל סו:

מוחין בידו, מסתברא ודאי דמצטרף, עין שם. ועין בקלט הקמח דף י ע"ב: **מ. מסתמא.** רוצה לומר, לענין תפלה שהיא מדרבנן. ועין לעיל סימן נג סעיף קטן יג מה שכתבנו שם בשם הסמ"ע ויה"ש: **ט. לבדו.** ודוקא אחד ולא שנים, דלא כהר"ל"ח, וכן כפי יושן דוקא אחד ולא שנים או שלשה, עין מגן אברהם. וט"ז חולק וסבירא לה דישן אפלו אחד אינו מצטרף, עין שם. וכן כתב הפרי חדש שדברי הט"ז עקר, עין שם. ובהלכות קטנות חלק א סימן עד כתב הא דישן עולה למנן הינו, כשפניו מגלה, עין שם. והנה אהרן חולק עליו, עין שם. ועין סימן קכד סעיף ד: **י. קדיש.** ואם הוא יושן מעירם אותו, ואם לא רצה לעמוד אין צריך להמתין, מגן אברהם: **יא. מעברת.** כתב בהמגן אברהם לאו דוקא אלא הוא הדין אם שנת שלש עשרה מעברת, אותו שנוהל באר ראשון נעשה בר מצוה באר השני כמו שכתב בהג"ה, עין שם. ולא עין במקור הדיון, דבהגות המגן אברהם היא מתשובת מהר"י

משנה ברורה

הוא דעת רב הפוסקים באבן העזר בסימן קנה סעיף יב, ולא הביא שתי שערות, דאז מהני הסימנים לשויה לסרים למפרע, ^(זז) בין שנוהלו לו הסימנים בשנת עשרים או קדש זה, אבל קדש שהגיע לשנת עשרים, אף על פי שיש לו כל הסימנים סריסות אמרין עדין הוא קטן. ועין בפרי מגדים שמשער לומר, דלענין תפלה שהוא מדרבנן אפשר דיש להקל לצרפו אפלו קדש עשרים, אם נראה בו סימני סרים: **(לא) לענין זה.** רוצה לומר, לענין תפלה שהיא מדרבנן. ואפלו לדעת הפוסקים דתפלה היא דאורייתא, על כל פנים צורך עשרה לאו דאורייתא הוא, על כן סמכין על זה ואמרין כיון שפא לכלל שנותי מסתמא הביא שתי שערות, דרב אנשים מפיון שהגיעו לכלל שנים מסתמא מביאין שתי שערות אבל לענין שאר חיובא דאורייתא אינו מועיל [ועין בפרי מגדים שמאריך בזה ומסיק דמשום דהוא מעוט המצוי על כן החמירו מדרבנן לענין דאורייתא כמו לענין בדיקת הראיה]: **ו. (זב) אחד מהעשרה.** הוא הדין ^(זז) יותר מאחד, ויכלבד שישארו רבם שאין מתפללים שמונה עשרה ויכולין לענות עמהם. כט ויש מחמירין ביותר מאחד. ובשן, בודאי ^(זז) אין לצרף אפלו במקום הדחק ביותר מאחד כי בלאו הכי יש הרבה פוסקים המחמירים בישן וכדלקמיה: **(זג) או שהוא יושן.** עין בפרי מגדים שכתב, דהוא הדין לענין זמון עשרה גם כן ישן מצטרף לדעת השלחן ערוך כמו לענין תפלה, ולענין קריאת התורה ונשיאת כפים צריך עיון, אף לענין קריאת

וקצת קשה לי אמאי נקיט לתשעה באב דאינו נוהג אלא בזמן שאין בית המקדש קיים לבין זמן עצי כהנים חגיגה והקהל שאינם אלא בזמן הבית, דהא זמן עצים נמי מקרבן מיירי כדפירש רש"י^[פז].

והא דיהב טעמא לתשעה באב משום אקדומי פורענות לא מקדמינן, קשה לי למה לי האי טעמא, תיפוק ליה כיון דבזמנו אי אפשר, לאחר ליום העשירי עדיף טפי מלאקדומי, דהא בסוף פרק ד' דתענית (כט.) אמר ר' יוחנן אלמלא הייתי באותו דור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל נשרף בו, ורבנן אתחלתא דפורענות עדיפא, והא בחל תשעה באב להיות בשבת דאי אפשר להתענות באתחלתא דפורענות הא ודאי אפילו לרבנן על כל פנים ראוי לן לקובעו להתענות בעשירי שרובו של היכל נשרף בו מלאקדומי. ושמא יש לומר משום דאמרינן התם בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני, ותשיעי סמוך לחשיכה הציתו בו את האור, והיה דולק והולך כל היום כולו, והא עדיפא אליבא דרבנן מהאי טעמא דבעשירי רובו של היכל נשרף בו, הילכך אי לאו האי טעמא דאקדומי פורענות לא מקדמינן היה ראוי להקדים ביום שמיני או שביעי מלאחר:

חגיגה והקהל משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו. פירש רש"י במתניתין (ד"ה וחגיגה) חגיגה אם חל יום טוב בשבת דוחין שלמי חגיגה למחר, דמערב יום טוב אין זמן חגיגה, והכי נמי אמרינן בסמוך בשלמא חגיגה

והוא הדין לענין תנאי שבין אדם לחבירו כגון לענין גיטין ודאי אחר לשון בני אדם אזלינן^[פח].

אבל הפירוש הברור נראה לי הכי, שאין מונין ימים לשנים לומר שלא נוסף על כל שנה ושנה י"א יום שימות החמה יתירין על ימות הלכנה ונעשה כל שנים י"ב חדשי לבנה ועוד י"א יום ויהיה בין פסח לפסח כמנין זה וכן בשאר כל המועדות^[פז], והכי פירשו נמי מנין שאין מונין שעות לחדשים ויהיה בין ראש חודש לראש חודש כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים, שכן חודש של לבנה כדאמר רבן גמליאל בפרק ב' דראש השנה (כת.)^[פח], וכחאי פירוש משמע להדיא בפרק קמא דנזיר (ו): דיליף ר' יונתן התם דסתם נזירות שלשים יום דכתיב עד מלאת הימים, אי אלו הן ימים שצריכין למלאות הוי אומר שלשים יום, כלומר חודש שפעמים כ"ט יום ופעמים שלשים יום, ופריך ואימא שבת ומשני שבת מי איכא חסירותא, תו פריך ואימא שנה ומשני מי מנינן ימים לשנה והא רבנן דקסרי אמרי מנין שאין מונין ימים לשנים שנאמר לחדשי השנה וכו', אלמא בסדר שנת עולם איירי הא:

תשעה באב אקדומי פורעניות לא מקדמינן. משמע דמיירי בתשעה באב בזמן הזה לחדש שהוא יום צום, דאילו בזמן הבית הוא לששון ולשמחה כדאמרינן בפרק קמא דראש השנה (יח:), והכי נמי משמע ממתניתין דקחשיב תשעה באב בין הני (דמקדימין ול"מ) [דמאחרין ולא מקדימין], ואי בזמן הבית מאי מאחרין שייך למימר ביה.

[פז] בשקל הקודש הלכות קידוש החודש פ"א ה"ב (בביאור ההלכה) כתב שגם הריטב"א והמאירי בניזיר פירשו כפירוש רש"י, ויישב שם קושיות רבינו עליהם, הובאו דבריו במלואת אבן.

[פז] נ"ב, הראני מורי המובהק הרב הגאון החריף והבקי כמוה"ר ליב פישלס נ"י דלא מפיו אנו חיינן, כי נעלם מן הגאון המחבר ז"ל שכבר קדמו בזה הרמב"ם בפ"א מהלכות קדוש החודש ה"ב יעושה"ה. (זכחת בצלאל). א"ה, ומה שביאר רבינו בהמשך דברי הגמרא כאן הוא שאי אפשר לעשות חודש של כ"ט יום וי"ב שעות, ולכן מוכרחים לעשותו ל' יום או כ"ט יום. (עיין שקל הקדש פ"א מקידוש החודש ציון ההלכה אות יא).

[פח] באהל דוד ציין שכן פירש הסמ"ג (עשין מז).

[פט] עיין מלואת אבן.

בסמוך מפורים שחל להיות בשבת, אלא על כרחך דרב בכל ענין קאמר אלא דרש"י עיקר מילתא נקיט דנראה בשביל כך מצרכינן עשרה משום דלדידהו ליכא פרסומי ניסא כ"כ, וכיון דמתחלת התקנה כך היה אף שנתבטל אח"כ לענין בני כפרים אפ"ה לענין פורים שחל להיות בשבת אכתי במילתא קמייתא קאי וק"ל:

בתוספות בד"ה הוה עובדא כו' מ"מ הלכתא כוונתיה דרב דהא רבי יוחנן כו' עד סוף הדיבור. לכאורה כל זה לא שייך לפי שיטת רש"י שפירש דרב אסי גופא לא קאמר בעשרה אלא לכתחלה אבל בדיעבד יצא, ולפי"ז אפשר דרבי יוחנן לא פליג עליה דהתם לענין דיעבד איירי ועיין בלשון הרא"ש [ס"ו ר] והב"י (בסי' תר"ץ) האריך בזה:

בגמרא הא קמ"ל דערב שבת זמנם היא. ונראה דהא דלא קאמר סתמא פורים שחל להיות בשבת קורין בערב שבת כדאיתא לעיל, היינו דאגב אורחא אתא לאשמעינן דאע"ג דאמרינן לעיל דשמחה אינה נוהגת אלא בזמנה היינו דוקא לבני כפרים, משא"כ בפורים שחל להיות בשבת שהעיוות קורין בערב שבת הוה זמנם לכל דבר אפילו לשמחה דטפי עדיף לעשותה בערב שבת מבשבת כדפרישית בסמוך בשם הירושלמי:

שם במשנה איזהו עיר גדולה כו' אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין. ולכאורה יש לתמוה דמאי מאחרין ולא מקדימין שייך בחגיגה דהא מקרא מלא הוא [ויקרא כג, מא] וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים אלא דמאותו ילפינן דעיקר זמן חגיגה אינו אלא יום אחד והשאר לתשלומין, וא"כ אמאי קרי ליה הכא מאחרין ולא דמי כלל לכל הנך דמייתי הכא דבמה שמאחרין היינו שלא בזמן הקבוע, ואין לומר דאתג השבועות לחוד קאי דיום תשלומין הוא אחר הרגל דלפי"ז לא מתוקמי שפיר אוקימתא דרב אשי בסמוך דקאמר חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין אפילו עצרת א"כ משמע דחגיגה דרישא לאו בעצרת מיירי, ותו קשה מאי שנא חגיגה דנקיט טפי מעולת ראייה דהא בעיקר הזמן והתשלומין דין אחד לשניהם. לכך נראה לענ"ד דעיקר רבותא דמתניתין דחגיגה היינו דלא מקדימין לשחוט מערב יו"ט ומש"ה לא נקיט עולת ראייה דמלתא דפשיטא הוא דמהיכא תיתי יעשה בערב יו"ט כיון שעיקר החיוב אינה אלא על הראיה שהוא ברגל, משא"כ בשלמי חגיגה שעיקרן לאכילה קאי וא"כ סד"א דכיון שעיקר מצותה היינו בראשון, לא מבעיא למ"ד דכולן תשלומין דראשון הוא אלא אפילו למ"ד תשלומין זה לזה נינהו אפ"ה מודה שעיקר החיוב הוא בראשון, וא"כ כשחל הראשון בשבת אם ישהה עד למחר לא מקיים כלל מצות שלמי חגיגה בראשון, ומש"ה סד"א שיכול לשחוט מערב יו"ט כדי שיהיה לו שלמי חגיגה למחר קמ"ל דלא. וכמו שכתבתי נראה להדיא מלשון רש"י בגמרא בד"ה כל זמן חגיגה כו' רשאי להשהותן עכ"ל

(א) מנחת חינוך מצוה פח אות ג:

עד סוף הדיבור. בסוף פרק לולב הגזול [סוכה מ"ג ע"א] ובר"ה בר"פ יו"ט [ביצה כ"ט ע"ב] כתבו התוס' זה התירין השני בשם רש"י והקשו על זה דלענין ד' אמות ברה"ר נמי שייך למימר הכי ע"ש שהניחו זה הפירוש בקושיא, מיהו בביצה (דף י"ח ע"א) גבי טבילת כלים כתבתי בחידושי ליישב שיטת רש"י דלענין מרה"י לרה"ר ליכא למיחש לחיוב חטאת דהא לאו ברשיעי עסקינן שיוציאו במזיד מרה"י לרה"ר, אלא על כרחך דעיקר החששא שישכח שהוא שבת או שיסבור שהמלאכה מותרת בשבת, וא"כ לפי"ז אכתי מה הועילו בתקנתן שאסרו טבילת כלים בשבת כיון דסוף סוף יטבלו הכלים בשבת או בשגגת שבת או בשגגת מלאכות, משא"כ בגזירה דד' אמות ברה"ר שפיר איכא למיחש דבשעת הוצאה מרה"י יודע שהוא שבת ואין בדעתו להוציא לרה"ר אלא לרה"י אחר בענין שאין צריך לילך דרך רה"ר אלא כשיבקש ולא ימצא מבוקשו ילך דרך מתעסק לרה"י אחר דרך רה"ר ובכה"ג ודאי הוה עקירה והנחה באיסור, ע"ש בחידושינו באריכות:

אלא דלפי"ז בשמעתין דהכא דמייתי מלתא דרבה לענין לולב ומגילה ושופר לא שייך לפרש כן דאפילו מרה"י לרה"ר נמי איכא למיחש שיוציאו ע"י שגגת שבת או שגגת מלאכה, משא"כ השתא שתקנו שלא לקרות המגילה בשבת תו ליכא למיחש כלל דכיון שהכל חייבים בשופר ולולב ומגילה א"כ הוא דבר מפורסם לכל אדם ותו ליכא למיטעי למיחש למידי. והנראה בזה דסוף סוף כיון דהוצרך רבה לפרש גזירה דד' אמות ברה"ר טפי מגזירה דרה"י לרה"ר והיינו לענין הזאות בפסחים (דף ס"ט ע"א) ולענין טבילת כלים בביצה ומש"ה נקט האי לישנא בכל דוכתא, כן נראה לי ודו"ק:

בד"ה ורב יוסף כו' ע"כ צ"ל דר"י לא פליג כו' ומ"מ קאמר הכא עכ"ל. ולולי דבריהם היה נראה לי לפרש בענין אחר דדוקא בשופר ולולב חייש רב יוסף לשמא יעביירו משום דאפילו יודע שהוא שבת ושהמלאכה אסורה אפ"ה אתי למיטעי ולומר דמצות שופר ולולב דוחין שבת דהא לקושטא דמלתא לרבי אליעזר דמילה [שבת ק"ל ע"א] שופר ולולב וכל מכשיריהן דוחין שבת, משא"כ הכא במגילה הכל יודעין שאינה אלא מדרבנן הכל יודעין שאינה דוחה שבת ותו ליכא למיחש למידי מש"ה איצטריך לטעמא אחרינא. ובמה שכתבתי נתיישב ג"כ הא דאיצטריך רב יוסף לטעמא אחרינא בטבילת כלים והיינו נמי מהאי טעמא גופא שהכל יודעין שאין טבילת כלים דוחה שבת במלאכה גמורה, ולפירוש התוס' הך דטבילת כלים צריך עיון, ויש ליישב עפ"י מה שכתבתי שם בחידושי דהא דסחיטה גופא אסורה ביו"ט אתי לאשמעינן ודו"ק:

דף ה ע"א

בגמרא אמר רב מגילה בזמנה כו' שלא בזמנה בעשרה. ופרש"י שלא בזמנה כגון כפרים כו' עכ"ל. ועל כרחך דלאו דוקא כפרים קאמר דהא אמרינן בסמוך דהוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי ואי ס"ד דאכפרים דוקא קאמר מאי מקשה

סימן סה

קריאת המגילה בשבת

הטעם משום גזירה שמא יעבירונו ס"ל כרב דמגילה בזמנה קורין אותה ביחיד, ורבה ורב יוסף פליגי בפלוגתא דרב ורב אסי, ובוה מיישב כת"ר גם את דברי הרמב"ם בפרק א' הל' י"ג מהלכות מגילה שכתב הטעם דאין קורין המגילה בשבת משום גזירה דרבה שמא יעבירונו כו', ולא הזכיר גם הטעם של רב יוסף, משום דהרמב"ם לטעמי' שפסק שם הלכה ז' כרב דמגילה בזמנה קורין אותה אפילו ביחיד, זהו תוכן דבריו, והנני קורא על מעכ"ת נ"י שפתים יושק משיב דברים נכוחים.

אך מש"כ מעכ"ת נ"י דכמדומה לו שכביאור הגר"א ז"ל כתב ג"כ לחלק באופן זה. הנה בביאור הגר"א ז"ל על השו"ע לא עיינתי, ועיקר דברי הגר"א ז"ל נמצא בספר המנהגים שלו הנקרא מעשה רב. ששאלו אותו לפי דעתו שצריך לברך אקב"ו על קריאת המגילות דשה"ש ורות וקהלת, האיך קורין אותם בשבת, והלא שייך גם בהם גזירה דרבה כמו במגילת אסתר, והשיב דלא דמי כלל מגילות אלו למגילת אסתר, דמגילת אסתר שאני דהא חובה על כל יחיד ויחיד כמו שופר ולולב, והלכך שייך שפיר בה גזירה דרבה משום דהכל חייבין ואין הכל בקיאות, ויש לחוש שמא ילך אצל הבקי ללמוד. אבל מגילות אלו אין חובה על כל יחיד ויחיד לקרותה רק אם יש עשרה בבהכ"נ אז מוטל על הציבור לקרותם וברבים לא שייך גזירה, דרבים מדכרי אהדדי, והיינו נמי טעמא דקריאת ס"ת בשבת דתקנת עזרא לקרות בס"ת בשבת לא הי' רק ביש עשרה בבהכ"נ, כו'.

ועל פי דבריו ז"ל יתיישב מה שהקשה הבעל המאור ז"ל, דלרב אסי תקשה ממתניתין אין פורסין על שמע פחות מעשרה, ואמאי לא חשיב נמי דאין קורין את המגילה בפחות מעשרה, ולכן הוכיח מזה דרב אסי גופא אינו מצריך עשרה רק למצוה בעלמא אבל אינו מעכב בדיעבד, ואכן לפי דברי הגר"א ז"ל הנ"ל לק"מ על רב אסי דהתנא לא חשיב שם אלא הדברים דאינו מוטל על כל יחיד ויחיד רק אם יש עשרה אז מוטל עליהם המצוה. כמו פריסת שמע וקריאת התורה ונשיאת כפים, אבל מגילה אף שאינה נקראת רק בעשרה, מ"מ מוטל חיוב על כל יחיד ויחיד לילך למקום שיש שם עשרה לשמוע הקריאה.

בע"ה יום ב' ער"ח ניסן לפרט החדש הזה לכם ראש חדשים לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב סלה יחולו על ראש כבוד עליון ויראיו וידיד נפשי עוז האהוב והחביב לנו, ה"ה/הרב הגדול כו' המחודד ומפולפל כו' ידי רב לו להקשות ולפרק ולתרץ תמיהות עצומות שעמדו עליהם המפרשים ז"ל בטוב טעם ודעת, אשרי שלו ככה ומד' ישא ברכה כו' שכ"ת מו"ה מרדכי הלוי עפ"ש טיי"ן נ"י, יצו ד' אתו את הברכה באסמיו ובכל משלח ידיו, ויהי' לו ולכל הנלוים אליו והמסתופפים בצלו חיים ושלום עד העולם אכיה"ר.

ואחדש"ת הרמה באתי להודיעו כי החד"ת אשר שלח לי ביום הפורים העבר למנה בענינא דמגילה עלו לפני לרצון ושבעתי מהם רב עונג ושמחה, כי הם באמת פקודי ה' ישרים המשמחים לב, וכל כי הני מילי מעליותא יתאמרון משמי', וה' יזכהו להוציא לאור הדפוס את חדושי הנחמדים אשר ישנו תח"י בכתובים, ושמעתתי' תהא מתבדרן בעלמא ויפוצו מעינות תורתו חוצה.

ועתה באתי להשיבו על דברי מכתבו ולהשתעשע ולפלפל בדבריו. וראשון לציון ראיתי שמעכ"ת נ"י בא ליישב קושית התוס' במגילה ד' ד' ע"ב, דלמה הוצרך רב יוסף לתת טעם חדש על מה דאסור לקרות המגילה בשבת ולא סגי לי' בטעמא דרבה דאסור משום שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר, דהא בשופר ולולב ליכא טעמא אחרינא, וע"כ דגבי שופר ולולב ליכא טעמא אחרינא, וע"כ דגבי שופר ולולב גם רב יוסף ס"ל דאסור משום גזירה דשמא יעבירונו, וא"כ למה הוצרך לומר במגילה טעמא אחרינא, ותי' התוס' שם דחוק מאד, ועי' בטו"א ובפנ"י שדחקו בזה.

ואמנם מעכ"ת נ"י עלה בדעתו לתרץ קושי' הנ"ל ע"פ דברי התוס' יו"ט בפ"ק דמגילה, שהקשה דהאיך קורין בס"ת בשבת, דהא גם בקריאת ס"ת איכא למיגזר שמא יעבירונו כמו במגילה, ותי' בתוס' חדשים דשאני קריאת ס"ת דאינו אלא בצבור ורבים מדכרי אהדדי כדאיתא בפ"ב משנה ד', [נוטפי הו"ל להביא מפרק כ"ב דשבת משנה ה' ע"ש] ועפ"ז מצא כת"ר נ"י מקום ליישב קושית התוס', די"ל דרב יוסף ס"ל כרב אסי במגילה ד' ה', דאפי' מגילה בזמנה אינה אלא בעשרה וליכא טעמא דרבה דהא רבים מדכרי אהדדי, והלכך הוצרך לתת טעם אחר, ורבה דאמר

והנה פשוט דלפי דברי הגר"א ז"ל לא יתכן כלל תירוצו של מעכ"ת נ"י על רב יוסף דאינה נקראת רק בעשרה דוקא, דמ"מ כיון שחובה על כל יחיד ויחיד לקרותה שפיר איכא גזירה דהכל חייבין ואין הכל בקיאות ושפיר יש לחוש שילך אצל בקי ללמוד כדי שיוכל לקבץ אח"כ עשרה ולקרות המגילה בעשרה, ומה תועלת יש במה שקוראין אותה בעשרה, מ"מ החשש שמא יעבירונו ד' אמות בר"ה הוא קודם הקריאה ואז ליכא רבים דיוזכירו לו שהוא שבת כו', והנה ממוצא דברינו נלמד, דמדברי הגר"א ז"ל הנ"ל לא די שאינו ראייה לד' מעכ"ת נ"י ואדרבה יש סתירה על דבריו.

ואמנם יש לי להביא רא' לד' מעכ"ת נ"י וסתירה גדולה לדברי הגר"א ז"ל והוא, מדתקנו חז"ל לקרות פ' זכור בשבת, והלא פרשת זכור יש ג"כ חיוב על כל יחיד ויחיד כמו קריאת המגילה, ותדע דהרי כתב

הערת המחבר שערי תורה

השו"ע דבני הכפרים מחויבין לבוא לעיר לשמוע פ' זכור, וא"כ תקשה טובא למה לא חששו לגזירה דרבה, וגם תירוצו של התוס' יו"ט גבי קריאת ס"ת בשבת משום דהקורא צריך לסדר הקריאה מקודם לא שייך כלל בפ' זכור, אלא ודאי כדברי מעכ"ת נ"י כיון דנצרך לקרותה בעשרה דוקא אינו בהול כל כך לילך אצל הבקי ללמוד, דיחשוב דבודאי נמצא בביהכנ"ס אחד מעשרה בטלנין שיודע לקרות פ' זכור ואינו צריך לילך ללמוד אצל הבקי. וזה נ"ל רא' גדולה לדברי מעכ"ת נ"י, כו'.

ועכ"פ מש"כ מעכ"ת נ"י דרבה ורב יוסף פליגי בפלוגתא אי קריאת המגילה אפי' ביחיד או דבעי עשרה בדוקא, נ"ל נכון מאד, ויש לזה רא' גדולה מהא דתקנו לקרות פ' זכור בשבת ואף דהיא חובה על כל יחיד ויחיד וכמש"כ לעיל. כו'.

כ"ד הדו"ש ומברכו בברכת כהנים שלמה הכהן מו"ץ דפ"ק.

ע"ד מה שנשאר הגר"ש הכהן זצ"ל בתשובתו אלי בקושיא על הגר"א זצ"ל. לולא דמסתפינא הייתי אומר לפענ"ד ליישב קושיתו ולומר, דהגר"א במעשה רב שלו אזיל לטעמי' במש"כ בשו"ע או"ח סי' תרצ"ט ס"ק מ"ד בסוף דבריו הק' שמה זול"ה. והרי"ף ושאר פוסקים חולקין ע"ז כו', אבל הרשב"א הכריח כדברי הרי"ף ממש"כ בירושלמי כל שאמרו ידחה ליום הכניסה ובלבד ב', מ' לעיכובא. וכ"מ דהלכה כרב וע"ז מ"מ עכ"ה. ועיינתי במ"מ מש"כ על דברי הרמב"ם בפ"א מהל' מגילה הלכ' ז' שפסק הדין שם כרב דבזמנו קורין ביחיד, וכתב ע"ז המ"מ שם זול"ה, ובהלכות אע"ג דחש לה רב להא דרב אסי קי"ל כרב, וכן העלה הרשב"א מתוך הירושלמי כו', ולהלן שם במ"מ עוד זול"ה, וכבר כתבתי שהרשב"א ז"ל הכריע כדברי ההלכות ע"כ, ועי' בהשגת הראב"ד שם ובל"מ שם, נמצא דהגר"א ז"ל כסי' תרצ"ט ס"ק מ"ד הנ"ל שהראה בסוף דבריו לדברי המ"מ משמע דהוא ז"ל אזיל ג"כ בשיטת זו היא שיטת הרי"ף והרמב"ם הנ"ל, [והגר"ש הכהן ז"ל בתשובתו היקרה אלי פה למעלה, במש"כ ליישב עפ"י דברי הגר"א ז"ל במע"ר הנ"ל קושית הבעהמ"א על הרי"ף. משמע מדבריו ג"כ דס"ל דהגר"א ז"ל אזיל בשיטת הרי"ף] ועפ"י נראה לענ"ד ליישב דברי הגר"א ז"ל במע"ר הנ"ל מקושית הגר"ש ז"ל, מהא דקוראין פ' זכור בשבת אף שיש שם ג"כ חיוב על כל יחיד כבקריאת המגילה, אכן לפי הנ"ל אפשר לענ"ד לחלק משום דגבי פ' זכור אף שהחיוב הוא על כל יחיד מ"מ אין קוראין אותה מדאורייתא אלא בעשרה דוקא, כמבואר בראש בפ"ג דברכות סי' כ', הובא דבריו גם בביאור הגר"א סי' תרפ"ה ס"ק כ"ב. (ויעוין במעשה רב אות קל"ג ובהגהת פעולת שכי' שם) משו"ה קוראין פ' זכור בשבת ולא חששו לגזירה דרבה שמא יעבירונו משום דרבים מדכרי אהדרי, אבל במגילה החיוב על כל אחד ואחד וגם קוראין אותה בזמנה ביחיד לפי שיטת הרי"ף והרמב"ם והרשב"א הנ"ל, והגר"א ז"ל אזל ג"כ בשיטתם, וכמבואר, משו"ה יש בה גזירה דרבה ומשו"ה אין קורין מגילה בשבת. נמצא לפי"ז דשלשה חלוקין בדבר גבי קריאת שארי המגילות [במעשה רב אות קע"ה הנ"ל] שם לא הוקבע כלל החיוב על היחיד ורק על הרבים הוקבע החיוב [שאם אין מנין עשרה אין חיוב על היחיד] משו"ה אין בהם גזירה דרבה, משום דרבים מדכרי אהדרי, גבי מגילת אסתר החיוב הוקבע על היחיד וגם קוראין אותה בזמנה ביחיד לפי השיטות הנ"ל, משו"ה יש בזה הגזירה דרבה ואין קורין בשבת. אכן גבי פ' זכור אף שהחיוב הוקבע על היחיד אבל אין קורין אותה אלא בעשרה, משו"ה קוראין פ' זכור בשבת ואין בזה הגזירה דרבה. ויש לעיין בט"ז סי' תרפ"ה ס"ק כ"ב מש"כ שם זול"ה, כתוב בת"ה סי' ק"ח, צריכים ליתור בקריאה בצבור טפי ממקרא מגילה, אע"ג דמקרא מגילה עדיפא וכל מצוה נדחה מפניה מ"מ לדעת רוב הפוסקים נקראת אף ביחיד. אבל פרשת זכור כתב האשרי פ' ג' שאכלו, דעשה דאורייתא הוא לקרות בעשרה ודוחה ל"ת שבתורה דלעולם בהם תעבודו, להכי שחור ר"א עבדו כדי להשלימו לעשרה ע"כ. והובא דברי הט"ז הוזה גם בקונטרס הגר"ש ז"ל.

היוצא מזה לפענ"ד שמה שמדייק הגר"א ז"ל בדבריו הק', הובא במע"ר הנ"ל, ואמר הטעם על מקרא מגילה דמשו"ה אין קורין בשבת משום שהוטל החיוב על היחיד ויש בה הגזירה דרבה, אמר זאת רק בכדי לחלק מגילת אסתר משארי מגילות, אבל בכדי לחלק מגילה מפרשת זכור, מוכרחין לבוא לחילוק הנ"ל, משום דגבי מגילה קוראין בזמנה ביחיד, ובפ' זכור קוראין דוקא בעשרה, והגר"א ז"ל אזיל לטעמי' וכמבואר.

אכן כל זה מש"כ ליישב בס"ד דברי הגר"א זצ"ל הוא רק אליבא דדינא, וכן מה שכתבתי במכתבי להגר"ש הכהן זצ"ל [הובא למעלה פה] ליישב דברי הרמב"ם בפ"א מהל' מגילה הל' ג' משום דאזל לטעמי' הלכ' ז' שם, הוא ג"כ אליבא דדינא, אכן מה שכתבתי שם למעלה ליישב סוגית הגמ' במגילה דף ד' ולומר דרבה ורב יוסף פליגי בפלוגתא דרב ורב אסי אי קוראין המגילה ביחיד אי בעינן דוקא בעשרה, זאת לא כתבתי אליבא דדינא כמובן. ורק לבאר סוגית הגמ' שם וליישב קושית התוס' שם כמבואר למעלה.